

**Kliimaministri määruse „Kliimaministri 14. augusti 2023. a määruse nr 47
„Elamute liitumise kaugküttevõrkudega või tahkel kütusel põhineva kütteseadme
uuendamise toetuse andmise tingimused ja kord perioodil 2021–2027“ muutmise“
eelnou seletuskiri**

1. Sissejuhatus

Määrus kehtestatakse perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitikate rakendamise seaduse § 10 lõike 2 (edaspidi ÜSS) alusel ja kooskõlas Vabariigi Valitsuse 12. mai 2022. a määruse nr 55 „Perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakenduskavade vahendite andmise ja kasutamise üldised tingimused“ § 41 lõikega 1.

Määrusega reguleeritakse toetuse andmise tingimusi „Ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava 2021–2027“ (edaspidi rakenduskava) poliitikaeesmärgi nr 2 „Rohelisem Eesti“ erieesmärgi nr 1 „Energiatõhususe edendamine ja kasvuhoonegaaside heitkoguste vähendamine“ meetme 21.2.1.4 „Kliima-eesmärkide elluviimine, välisõhu kaitse ja kiirgusohutus“ sekkumises elamute liitumiseks kaugküttevõrkudega või tahkel kütusel põhineva kütteseadme uuendamiseks.

Eelnõukohase määrusega täpsustatakse termineid, lisatakse toetatava tegevusena pliidi soetamine koos paigaldusega ja ehitamine ning toetamine kindlasummalise maksena. Välja jäetakse tingimus, et elamu peab olema ehitatud enne 2010. aasta 1. jaanuari, ehisregistris olevate andmete täpsustus ning varasema toetuse tagasinõudmise otsuse olemasolu korral toetuse saamisest välistuse tingimus. Toetatavate kulude hulka lisatakse kaugküttega liitumisega seotud kulud. Samuti lisatakse võimalus avada toetuse andmiseks nii jooksev kui vooruline taotlemine. Täpsustatakse menetlemise tähtaegu jooksva kui voorulise taotlemine korral ning väljamakse taotluse esitamisel nõutavat dokumentatsiooni.

Määruse eelnõu on ette valmistanud Kliimaministeeriumi välisõhu osakonna juhataja Heidi Koger (tel 626 2976, heidi.koger@kliimaministeerium.ee), finantsosakonna struktuuritoetuste nõunik Eerika Purgel (tel 626 0709, eerika.purgel@kliimaministeerium.ee) ning Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutuse eraisikute toetuste teenuseomanik Kersti Saar (tel 5878 9679, kersti.saar@kredex.ee). Määruse eelnõu õigusekspertiisi on teinud Kliimaministeeriumi õigusosakonna jurist Rene Lauk (tel 626 2948, rene.lauk@kliimaministeerium.ee) ning Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutuse peajurist Ingrid Ajangu (tel 667 4142 ingrid.ajangu@kredex.ee). Keeletoimetaja oli Justiits- ja Digiministeeriumi õigusloome korralduse talituse toimetaja Aili Sandre (tel 5322 9013, aili.sandre@justdigi.ee).

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu koosneb 29 punktist.

Punktiga 1 asendatakse määruse tekstis läbivalt tekstiosa „olemasolev tahkel kütusel põhinev küttesead“ tekstiosaga „olemasolev küttesead“ vastavas käändes. Muudatuse selgitus on toodud punktis 2.

Punktiga 2 muudetakse § 2 lõiget 2, täpsustades terminit „olemasolev küttesead“. Muudatuse eesmärk on anda toetust suurema hulga tahket kütust kasutavate lokaalsete kütteseadmete uuendamiseks. Kehtiva määruse kohaselt oli olemasolev küttesead piiritletud katla ja ahjuga.

Pärast määruse jõustumist saab eemaldada või asendada mistahes tahket kütust kasutava ja välisõhku saasteaineid heitva olemasoleva kütteseadme.

Punktidega 3 ja 4 täiendatakse määruse § 2 lõiget 3 ning § 5 lõike 3 punkti 4, lisades toetatavate tahkel kütusel põhinevate lokaalsete kütteseadmete loetelusse „pliid“. Muudatuse eesmärk on toetada elamute kütmiseks pliitide ehitamist ja paigaldamist, kuna määruse rakendamise ajal on ilmnunud selle vastu suur huvi. Toetatav tegevus panustab strateegia „Eesti 2035“ pikaajalise strateegilise sihti „Eestis on kõigi vajadusi arvestav, turvaline ja kvaliteetne elukeskkond“, viies Eestis ellu ÜRO üleilmsete säästva arengu eesmärged 11.6 „Vähendada 2030. aastaks linnade negatiivset keskkonnamõju elaniku kohta, pöörates erilist tähelepanu õhu kvaliteedile ning olme- ja muude jäätmete käitlemisele“ ning 3.9 „Vähendada 2030. aastaks oluliselt ohtlikest kemikaalidest ning saastunud õhust, veest ja pinnasest põhjustatud surmade ja haigestumiste arvu“.

Toetatav tegevus aitab saavutada „Eesti 2035“ tegevuskava majandus- ja kliimavaldkonna eesmärgi ja mõõdikut „keskkonnatrendide indeks“, panustades eraldi näitajasse „taastuenergia osakaalu tõstmine energia summaarses lõpptarbimises“. Toetatav tegevus panustab muuhulgas ka rahva kestlikkuse, tervise ja sotsiaalkaitse valdkonna eesmärgi, kujundades elukeskkonda ning inimeste hoiakuid ja käitumist tervist ja keskkonda hoidvaks ning vähendades riskikäitumist. Toetatav tegevus aitab saavutada Euroopa puhta õhu paketi eesmärgi vähendada kavandatud meetmete abil aastaks 2030 õhusaaste kahjulikku mõju inimese tervisele 40% võrreldes aastaga 2005. Toetatav tegevus on üks õhusaaste vähendamise meetmest „Teatavate õhusaasteainete heitkoguste vähendamise riiklikus programmis aastateks 2020–2030“.

Samuti parandatakse § 2 lõikes 3 trükiviga sõnas „pelletikatel“, lisades i-tähe.

Punktiga 5 muudetakse § 5 lõike 3 punkti 7 sõnastust, jättes välja tekstiosa „moodulahju, kaminahju ja käsitööna valminud“, kuna see on üleliigne ja on kaetud ahju mõistega, ning lisades teksti pliidi ehituse.

Punktidega 6, 7 ja 12 täiendatakse § 5 lõiget 4 ja § 6 lõiget 4, lisades ehitusprojekti koostamise kulu abikõlblike kulude loetelusse, ning § 8 lõiget 3, lisades toetuse suurusele kindlasummalise maksena kaugküttega liitumise korral liitumisega seotud kulud. Muudatuse eesmärk on toetada kaugküttevõrguga liitumisel ka ehitusprojekti koostamise kulu, kuna see on oluline ja kaugküttega liitumisega vältimatult kaasnev otsene kulu, mida praegu ei toetata.

Punktiga 8 muudetakse § 6 lõiget 8, jättes välja tingimuse, et toetuse saamiseks peab elamu olema ehitatud enne 2010. aasta 1. jaanuari, ning täpsustatakse kütteseadme kohta ehisregistris olevaid andmeid. Muudatuse eesmärk on toetuse laiendamine hiljem ehitatud elamutele, kuna kütteseadme vanus ning seisukord ei ole elamu ehitamise ajaga seotud. Vanemal elamul võib olla heas korras kütteseadme ning uuemal elamul võib olla halvas seisukorras vältimatult uuendamist vajav kütteseadme. Toetatavad on elamu küttesüsteemi parendavad tegevused. Samuti tekitasid ehisregistris olevad andmed asjatut segadust. Kuna varasem täpsustus „soojusvarustuse liigina peab ehisregistrisse olema märgitud lokaal- või kohtküte ja energiaallika liigina tahkekütus“ ei ole vajalikuks osutunud ning terminoloogia võib tulevikus taas muutuda, jäetakse kütteseadmete kohta kehtestatud ehisregistri andmete andmevälja olemasolu nõue välja. See ei laienda ega kitsenda toetuse taotlemise võimalusi.

Punktiga 9 muudetakse § 6 lõike 13 sõnastust, asendades tekstiosa „katla või“ tekstiosaga „tootja toodetud“ ning tekstiosa „Tahkekütuse-kohtkütteseadmed“ tekstiosaga „Nimetatud kütteseadmed“. Muudatuste eesmärk on luua selgus kütteseadmete puhul, millele rakendatakse A+ ja ökodisaini direktiivi nõudeid.

Punktiga 10 muudetakse ja täiendatakse § 6 lõike 15 sõnastust. Muudatuse eesmärk on tagada olemasolevate nõuete samaväärne kehtimine lisanduvale toetatavale tegevusele ehk pliidi ehitamisele. Ka pliidi peab ehitama pädev, kvalifitseeritud inimene ning toetatud projekti tulem on ohutu ja ametlikult kasutatav.

Punktiga 11 tunnistatakse kehtetuks § 6 lõige 18. Toetuse andmise eesmärk tagatakse teiste määruses seatud nõuete kaudu.

Punktiga 13 täiendatakse § 8 lõikega 3¹, lisades pliidi ehitamise või paigaldamise korral kindlasummalise makse toetuse suuruse määramise põhimõte. Muudatuse eesmärk on toetuse laiendamine pliidi paigaldamiseks või ehitamiseks ning kindlasummalise toetuse suuruse sätestamine. Pliitide ehitusliku eripära tõttu võib tööde maht oluliselt varieeruda ning seetõttu on toetusmeetme rakendamisel kohane eelistada kindlasummalist makset, mitte töötada välja fikseeritud ühikuhinda.

Punktiga 14 tunnistatakse kehtetuks § 9 lõige 4. Muudatusega jäetakse välja toetuse saamist välistav tingimus, kui taotlemisele eelneva viie aasta jooksul on otsustatud toetus tagasi nõuda. Muudatuse eesmärk on lõpetada toetuse andmise välistamine varasema tegevuse tõttu, kuna varasema toetuse tagasinõudmise olemasolu kontrollimine on märkimisväärne menetluskoormus rakendusüksusele. Samuti on tõenäoline, et varem eksinud füüsiline isik edaspidi järgib sätestatud tingimusi. Seega on toetuse nõuete rikkumise risk väike ning saadav kasu kaalub riskid üles.

Punktiga 15 muudetakse § 11 lõike 2 punkti 3, lisades, et ka pliidi ehitamise või paigaldamise korral tuleb taotluses esitada eelarveprojekt, nagu nõutakse kaugküttega liitumise korral. Muudatuse eesmärk on tagada taotluses vajalike andmete olemasolu, sest toetust arvestatakse kindlasummalise maksena.

Punktiga 16 tunnistatakse kehtetuks § 11 lõike 2 punkt 4, seega jäetakse taotluses nõutavate andmete hulgast välja elamu kütteseadme paigaldamise projekteerimise maksumus. Seda seetõttu, et me projekteerimist ei toeta.

Punktiga 17 jäetakse § 11 lõike 3 punkti 2 taotluse lisadokumentide loetelust välja tehniline kirjeldus ning sõnastatakse punkt ümber nii, et ehitusprojekti peab esitama siis, kui seda nõuab ehitusseadustik. Muudatuse eesmärk on vähendada halduskoormust. Samade andmete korduv küsimine ei ole vajalik ega mõistlik ning projekteerimise maksumuse küsimine kõigilt taotlejatelt ei ole vajalik.

Punktidega 18 ja 21 sõnastatakse ümber § 11 lõike 3 punkt 6 ning § 12 lõige 1. Kehtiva korra järgi saab toetuse andmist otsustada ainult voorulise taotlemise korral. Muudatuse eesmärk on anda õiguslik alus avada taotlemine nii voorulise taotlemisena kui ka jooksva taotlemisena. Paragrahvi 11 lõike 3 punkti 6 nõuet kohaldatakse ainult voorudes taotlemise korral, et järjestada taotlused kehtiva korra kohaselt, ning jooksva taotlemise korral esitamise järjekorras. Paindlikum toetuse andmine tagab meetme tõhusama rakendamise.

Jooksev taotlemine on avatud taotlemine, kus taotlusi saab esitada kogu selleks ettenähtud perioodi jooksul alates rakendusüksuse poolt teavitatud taotluste vastuvõtmise alustamisest kuni taotluste vastuvõtmise peatamiseni. Vooruline taotlemine on avatud taotlemine, kus taotlus peab olema esitatud rakendusüksuse määratud kindlaks tähtajaks.

Punktidega 19 ja 20 täiendatakse § 11 lõiget 3 punktiga 7, lisades taotluse lisadokumentide nimekirja võrreldavad hinnapakumused ja nende saamiseks tehtud hinnapäringud ning projekti eelarve, ning täiendatakse § 11 lõikega 4, millega kirjeldatakse võrreldavate hinnapakumuste küsimise alused. Pliidi ehitamise või paigalduse toetuse suurus kindlasummalise maksena määratakse ehitamisega seotud kulude kogumaksumuse eelarve põhjal.

Punktidega 22 ja 23 muudetakse § 13 lõiget 1, mille kohaselt antakse toetust jooksva või voorulise avatud taotlemise kaudu, ning § 14 lõikes 10 sätestatakse menetluse tähtajad voorulise taotlemise korral. Muudatuse eesmärk on tagada terminoloogiline selgus selles, et tähtajalise taotlusvooru asemel kasutatakse edaspidi mõistet „vooruline taotlemine“, samuti lisatakse jooksev taotlemine. Kehtivaid menetlustähtaegu kohaldatakse voores taotlemise korral.

Punktiga 24 lisatakse § 14 lõige 11, sätestades menetluse tähtajaks 60 tööpäeva taotluse esitamisest jooksva taotlemise korral.

Punktiga 25 täiendatakse § 15 lõiget 4, sätestades voorulise taotlemise korral taotluste järjestamine. Muudatuse eesmärk on voorulise taotlemise korral tagada kehtiva taotluste järjestamise korra jätkuv kohaldamine ning jooksva taotlemise korral mitte kohaldada § 11 lõike 3 punkti 6 nõuet rahuldada kõik vastavaks tunnistatud taotlused eelarve täitumiseni nende esitamise järjekorras.

Punktiga 26 täiendatakse § 21 lõiget 2 punktiga 4 viies määrus kooskõlla ühendmäärusega. Toetust makstakse lihtsustatud kulude alusel kas ühikuhinna või kindlasummalise maksena. Nimetatud juhtudel on oluline, et toetuse saaja saavutab kokkulepitud tulemuse, mistõttu ei ole ostumenetluse reeglite järgimine tervikuna nõutav. Lihtsustatud kulude rahastamise korral on oluline kütteseadme ja/või (ehitus)teenuste tellimise puhul huvide konfliktist hoidumine. Toetuse saamise aluseks olevaid dokumentide ja tõendite kõrval tuleb esitada ka dokumente, mis tõendavad, et kütteseadme ja/või (ehitus)teenuste tellimisel on huvide konflikti välditud. Seega peab toetuse saaja olema valmis esitama uurimisasutusele, näiteks Euroopa Kontrollikojale, ostuga seotud dokumente, mille alusel on võimalik veenduda, et toetuse saaja ei ole müüja või (ehitus)teenuseosutajaga seotud viisil, mis on käsitatav huvide konfliktina. Esmased sellised tõendid on näiteks leping või arve, mille alusel tehakse kindlaks tehingupooled. Üldpõhimõte, mille kohaselt toetuse saaja ei esita lihtsustatud kulude kasutamisel rakendusüksusele kuludokumente ja rakendusüksus neid ei kontrolli, ei muutu.

Punktiga 27 täiendatakse § 21 lõikega 3, sätestades toetuse saamise aluseks olevate dokumente säilitamise kohustuse.

Punktiga 28 muudetakse ja täpsustakse § 23 lõikes 4 väljamaksetaotlusele lisatavate dokumentide nimekirja. Leevendatakse nõudeid tööde üleandmist ja vastuvõtmist tõendava dokumentatsioonile. Välja jäetakse tahkel kütusel töötava kütteseadme passi, väljaspool Euroopa majanduspiirkonda asuva tootja toodetud kütteseadme paigaldamisel seadme CE sertifikaadi, garantiide ja pottsepa kutsetunnistuse numbri esitamise kohustus. Nende asemel peab taotleja esitama dokumendi, mis kinnitab kütteseadme vastavust määruse § 6 lõigetes 11, 13, 14, 15 ja 18 sätestatud nõuetele. Selle muudatusega välditakse andmete korduvat küsimist ning leevendatakse tööde tegemist tõendava dokumentatsiooni vormilisi nõudeid. Muudatuse eesmärk on halduskoormuse vähendamine. Täpsustakse veel, et kaugküttega liitumisel ei tohi sõlmida liitumist tõendavat ostu-müügilepingut enne taotluse rahuldamise otsuse kuupäeva. See tagab, et taotlejal ei teki rahalisi kohustusi enne taotluse rahuldamise otsust.

Punktiga 29 lisatakse § 23 lõige 5, sätestades toetuse väljamaksetaotluse menetlemise tähtajad. Rakendusüksus kontrollib dokumentide nõuetele vastavust 30 kalendripäeva jooksul väljamaksetaotluse esitamisest arvates. Muudatuse eesmärk on kooskõlas hea halduse põhimõtetega sätestada õigusaktist praegu eksikombel puuduvad väljamaksetaotluse menetlemise tähtajad.

Punktiga 29 lisatakse veel ka § 23 lõige 6, sätestades õigus küsida toetuse väljamaksetaotluse menetlemisel taotlejalt lisainfot. See on tavapärane praktika ehk rakendusüksusel on õigus puuduste esinemisel küsida taotlejalt lisainfot. Muudatuse eesmärk on kooskõlas hea halduse põhimõtetega sätestada õigusaktist praegu eksikombel puuduv väljamaksetaotluse menetlemine.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu aluseks on perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakendamise seadus ja selle alusel antud õigusaktid, mis omakorda on kooskõlas ELi õigusega.

Määruse eelnõu on muu hulgas kooskõlas järgmiste ELi määrustega:

- Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2021/1060, 24. juuni 2021, millega kehtestatakse ühissätted Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfond+, Ühtekuuluvusfondi, Õiglase Ülemineku Fondi ja Euroopa Merendus-, Kalandus- ja Vesiviljelusfondi kohta ning nende ja Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifondi, Sisejulgeolekufondi ning piirihalduse ja viisapoliitika rahastu suhtes kohaldatavad finantsreeglid (ühissätete määrus);
- Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2021/1058, 24. juuni 2021, mis käsitleb Euroopa Regionaalarengu Fondi ja Ühtekuuluvusfondi.

4. Määruse mõju

Määrusega täiendatakse toetuse andmise võimalusi, edaspidi antakse toetusi kahel viisil: nii voorudes kui ka jooksvalt. Muudatus toetab meetme eesmärkide täitmist. Positiivne mõju majandusele tuleneb meetme mahu paremast kasutamisest ehk täiendavast majandusse suunatud rahast. Määruse rakendamine toetab primaarenergia kasutuse vähendamist. Olulisim mõju on edasine välisõhu saastamise vähendamine. Õhu paranenud kvaliteet tähendab varasemast väiksemat kahjulikku tervisemõju ehk elanike paremat tervist.

5. Määruse rakendamiseks vajalikud kulutused ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Määruse rakendamine ei too kaasa lisakulutusi ega -tulusid.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub üldises korras.

7. Eelnõu kooskõlastamine

Eelnõu esitatakse eelnõude infosüsteemi kaudu kooskõlastamiseks Sotsiaalministeeriumile, Rahandusministeeriumile, Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumile, Siseministeeriumile, Kultuuriministeeriumile, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumile, Riigikantseleile, Euroopa Komisjonile ja perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika rakendamise seirekomisjoni liikmetele ning Eesti Linnade ja Valdade

Liidule, Päästeametile, Riigi Tugiteenuste Keskusele. Eelnõu saadetakse arvamuse avaldamiseks keskkonnavaldkonna arengukava (KEVAD) juhtkomisjonile.